

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**
Кафедра таксації лісу та лісового менеджменту

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

ННІ лісового і садово-паркового господарства

11 червня 2026 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«РИНОК ДЕРЕВИНИ»**

Галузь знань G «Інженерія, виробництво та будівництво»

Спеціальність G14 «Деревообробні та меблеві технології»

Освітня програма «Деревообробні та меблеві технології»

ННІ лісового і садово-паркового господарства

Розробник: О. П. Павліщук – доцент кафедри таксації лісу та лісового менеджменту, к.е.н., доцент

Київ – 2026 р.

Опис навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Ринок деревини» сприяє формуванню у студентів сучасного ринкового мислення, завдяки якому вони зможуть ухвалювати ефективні рішення щодо реалізації на ринку деревини та продукції з неї. Дисципліна спрямована на набуття та поглиблення теоретичних знань студентів стосовно сутності, структури та функцій ринку деревини й продукції з неї. Вона орієнтує студентів у законодавчому, інформаційному та договірному забезпеченні ринку, а також інструментах державного регулювання. Дисципліна забезпечує отримання знань та навичок студентів щодо підходів та інструментів відповідального виробництва та споживання деревини та продукції з неї. Практичні навички студентів полягатимуть у володінні ними механізмом ухвалення та реалізації рішень, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності підприємств деревообробної галузі та зростання їхньої частки в економіці держави з урахуванням пріоритетів щодо законності та сталості походження деревини й продукції з неї.

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Галузь знань	G «Інженерія, виробництво та будівництво»	
Спеціальність	G14 «Деревообробні та меблеві технології»	
Освітня програма	Деревообробні та меблеві технології	
Освітній ступінь	Магістр	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Вибіркова	
Загальна кількість годин	150	
Кількість кредитів ECTS	5	
Кількість змістових модулів	2	
Форма контролю	екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм здобуття вищої освіти		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	2	2
Семестр	3	3
Лекційні заняття	20 год.	10 год.
Практичні заняття	20 год.	10 год.
Самостійна робота	110 год.	130 год.
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття вищої освіти	4 год.	

1. Мета, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни «Ринок деревини» – набуття та поглиблення теоретичних знань студентів та формування у них практичних навичок щодо

функціонування та розвитку ринку деревини та продукції з неї за умов ринкової економіки та зростання глобальних загроз.

Освітніми компонентами, які передують вивченню курсу, є: «Методологія та організація досліджень в деревообробних технологіях», «Current problems of woodworking».

Набуття компетентностей:

1. Інтегральна компетентність (ІК): здатність розв'язувати складні задачі та проблеми в професійній, освітній, науковій, дослідницькій та інноваційній діяльності, пов'язані з виробництвом продукції деревообробки, меблів та виробів з деревини, дослідженнями деревини, деревинних та недеревинних матеріалів, а також досліджувати, проектувати та впроваджувати відповідні ресурсощадні та екологічнобезпечні технологічні процеси, що характеризуються невизначеністю умов і вимог.

2. Загальні компетентності (ЗК):

ЗК02. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК06. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК07. Здатність розробляти та управляти проектами.

3. Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК04. Здатність формулювати нові гіпотези та наукові і виробничі задачі в деревообробній та меблевій галузях, вибирати належні методи, способи та методики для їх розв'язку з урахуванням наявних та потенційних ресурсів.

СК05. Здатність аналізувати існуючі процеси виробництва, проектувати і впроваджувати нові ефективні процеси деревообробних та меблевих виробництв.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент набуде певні програмні результати навчання, а саме:

ПРН12. Уміти застосовувати вимоги вітчизняних та міжнародних нормативних документів щодо формулювання та розв'язання наукових та науково-технічних задач з розробки, виготовлення, випробування, сертифікації, утилізації продукції деревообробних та меблевих виробництв, створення та застосування ефективних технологій їхнього виготовлення.

ПРН13. Уміти розраховувати еколого-економічну ефективність виробництва продукції деревообробних та меблевих виробництв.

ПРН15. Забезпечувати належні умови праці, а також організовувати і навчати виробничий персонал вимогам охорони навколишнього середовища при роботі з шкідливими матеріалами.

2. Програма та структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							заочна форма						
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
Змістовий модуль 1. Законодавче та інституційне середовище розвитку ринку деревини в Україні														
Теоретичні засади функціонування ринку деревини в	1	14	2	2			10	17	1	1				15

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма							заочна форма					
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
Україні та його характеристика													
Законодавче забезпечення та державне регулювання ринку деревини в Україні	2	14	2	2			10	17	1	1			15
Система торгівлі деревиною в Україні: стан та перспективи	3-4	28	4	4			20	24	2	2			20
Ціноутворення на ринку деревини в Україні	5	19	2	2			15	17	1	1			15
Разом за змістовим модулем 1		75	10	10			55	75	5	5			65
Змістовий модуль 2. Ринок деревини в контексті сталого розвитку та європейської інтеграції													
Міжнародний ринок торгівлі деревиною: стан, тенденції та перспективи	6	14	2	2			10	17	1	1			15
Європейські ринкові вимоги до забезпечення законності походження деревини та уникнення знеліснення і деградації лісів	7-8	28	4	4			20	24	2	2			20
FSC сертифікація ланцюга постачання як інструмент розвитку відповідального ринку деревини	9	14	2	2			10	17	1	1			15
PEFC сертифікація ланцюга постачання як інструмент розвитку відповідального ринку деревини	10	19	2	2			15	17	1	1			15
Разом за змістовим модулем 2		75	10	10			55	75	5	5			65
Усього годин	x	150	20	20			110	150	10	10			130

3. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Теоретичні засади функціонування ринку деревини в Україні та його характеристика	2
2	Законодавче забезпечення та державне регулювання ринку деревини в Україні	2
3	Система торгівлі деревиною в Україні: стан та перспективи	4
4	Ціноутворення на ринку деревини в Україні	2
5	Міжнародний ринок торгівлі деревиною: стан, тенденції та перспективи	2
6	Європейські ринкові вимоги до забезпечення законності походження деревини та уникнення знеліснення і деградації лісів	4
7	FSC сертифікація ланцюга постачання як інструмент розвитку відповідального ринку деревини	2
8	PEFC сертифікація ланцюга постачання як інструмент розвитку відповідального ринку деревини	2
	Разом	20

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Джерела відкритої інформації для характеристики ринку деревини в Україні	2
2	Повноваження органів законодавчої та виконавчої влади щодо державного регулювання ринку деревини в Україні	2
3	Біржові торги на ринку деревини: сутність та механізм	4
4	Аналіз динаміки цін на деревину в Україні та за кордоном	2
5	Характеристика тенденцій на ринку деревини (на прикладі однієї з країн Європейського Союзу)	2
6	Інструменти підтвердження законності походження деревини та уникнення знеліснення і деградації лісів: вимоги європейського та національного законодавства	4
7	Сертифікація ланцюга постачання: вимоги FSC	2
8	Маркетингові стратегії деревообробних підприємств як основа їх конкурентоспроможності на ринку деревини	2
	Разом	20

5. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Характеристика лісового фонду України: стан та можливості ресурсної бази підприємств деревообробної галузі	30
2	Купівля-продаж необробленої деревини в Україні: механізм та тенденції на ринку	25
3	Цифровізація на ринку деревини в Україні та за кордоном: досвід та перспективи	30
4	Комплекс маркетингових засобів для просування продукції з деревини на ринку (на прикладі конкретного підприємства)	25
Разом		110

6. Методи та засоби діагностики результатів навчання

Методами та засобами діагностики результатів навчання є: усне та письмове опитування; співбесіда; тестування; захист практичних робіт; самооцінювання.

7. Методи навчання

Методами навчання є: метод проблемного навчання; метод практико-орієнтованого навчання; кейс-метод; метод проєктного навчання; метод навчальних дискусій; метод командної роботи, мозкового штурму.

8. Оцінювання результатів навчання

Оцінюють знання здобувача вищої освіти за 100-бальною шкалою, яку переводять у національну оцінку згідно з чинним «Положенням про екзамени та заліки у НУБіП України».

8.1. Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
Модуль 1. Законодавче та інституційне середовище розвитку ринку деревини в Україні		
Лекція 1. Теоретичні засади функціонування ринку деревини в Україні та його характеристика	Знати сутність та елементи ринкового механізму. Знати функції ринку. Знати принципи функціонування ринку деревини. Розуміти, хто є учасниками ринку деревини. Знати стан ринку деревини в Україні.	
Практична робота 1. Джерела відкритої інформації для характеристики ринку деревини в Україні	Знати джерела відкритої інформації для характеристики ринку деревини, включно із загальнодоступними електронними реєстрами даних. Вміти характеризувати ринок деревини за	7

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
	системою відповідних показників з використанням джерел відкритої інформації, включно з візуалізацією даних.	
Лекція 2. Законодавче забезпечення та державне регулювання ринку деревини в Україні	Знати законодавче забезпечення функціонування ринку деревини в Україні. Знати інструменти державного регулювання ринку деревини в Україні. Вміти ухвалювати рішення щодо реалізації деревини на ринку з дотриманням застосовного законодавства країни.	
Практична робота 2. Повноваження органів законодавчої та виконавчої влади щодо державного регулювання ринку деревини в Україні	Розуміти повноваження органів законодавчої та виконавчої влади щодо державного регулювання ринку деревини в Україні та вміти ухвалювати на основі цього ефективні рішення в сфері реалізації деревини.	7
Лекція 3-4. Система торгівлі деревиною в Україні: стан та перспективи	Знати сутність системи торгівлі деревиною в Україні. Знати характерні ознаки системи торгівлі деревиною в Україні. Розуміти сутність та призначення інструментів, які розкривають систему торгівлі деревиною в Україні. Розуміти проблеми та можливості удосконалення системи торгівлі деревиною в Україні.	
Практична робота 3-4. Біржові торги на ринку деревини: сутність та механізм	Знати сутність біржових торгів на ринку деревини та розуміти їхній механізм. Орієнтуватись в організаційних засадах участі в аукціонах з продажу деревини та продукції з неї.	7
Лекція 5. Ціноутворення на ринку деревини в Україні	Розуміти механізми ціноутворення на ринку. Знати чинники, які впливають на ціну деревини та продукції з неї. Розуміти значення обґрунтованого ціноутворення як чинника конкурентної взаємодії учасників ринку. Розуміти методологічні підходи до формування стартової ціни на необроблені лісоматеріали, що реалізують на аукціонах. Розуміти перспективи ціноутворення на ринку деревини в Україні.	
Практична робота 5. Аналіз динаміки цін на деревину в Україні та за кордоном	Знати джерела інформації, що дозволяють проаналізувати динаміку цін на деревину в Україні та за кордоном. Вміти робити обґрунтовані висновки на основі аналізу динаміки цін на деревину в Україні та за кордоном.	7
Самостійна робота 1.	Знати стан лісового фонду України та	10

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
Характеристика лісового фонду України: стан та можливості ресурсної бази підприємств деревообробної галузі	розуміти його потенціал для ухвалення рішень щодо ресурсного забезпечення підприємств деревообробної галузі.	
Самостійна робота 2. Купівля-продаж необробленої деревини в Україні: механізм та тенденції на ринку	Володіти аналітичною інформацією про аукціонні торги з продажу необробленої деревини. Знати тенденції на ринку необробленої деревини в Україні. Знати механізм купівлі-продажу необробленої деревини в Україні та вміти його застосовувати. Розуміти сутність договірних зобов'язань щодо купівлі-продажу необробленої деревини.	10
Модульна контрольна робота 1		45
Всього за модулем 1		100
Модуль 2. Ринок деревини в контексті сталого розвитку та європейської інтеграції		
Лекція 6. Міжнародний ринок торгівлі деревиною: стан, тенденції та перспективи	Розуміти вимоги до міжнародної торгівлі деревиною в контексті рішень міжнародних ініціатив щодо довкілля та сталого розвитку. Знати пріоритети міжнародного ринку торгівлі деревиною. Знати тенденції реалізації деревини та продукції з неї на міжнародному ринку. Розуміти вплив міжнародних ініціатив щодо довкілля та сталого розвитку на формування ринку деревини в Україні.	
Практична робота 6. Характеристика тенденцій на ринку деревини (на прикладі однієї з країн Європейського Союзу)	Вміти аналізувати з використанням джерел відкритої інформації тенденції на міжнародному ринку деревини та робити відповідну інтерпретацію результатів такого аналізу.	7
Лекція 7-8. Європейські ринкові вимоги до забезпечення законності походження деревини та уникнення знеліснення і деградації лісів	Знати європейське законодавство щодо забезпечення законності походження деревини та уникнення знеліснення й деградації лісів. Розуміти системи належної перевірки як інструменту забезпечення законності походження деревини та уникнення знеліснення і деградації лісів. Розуміти вплив нормативних ініціатив Європейського Союзу на деревообробну галузь України. Розуміти сутність системи контролю руху деревини в Україні та її інструментів.	
Практична робота 7-8. Інструменти підтвердження законності походження деревини та уникнення знеліснення і деградації лісів: вимоги європейського та національного законодавства	Знати законодавство України, що визначає вимоги до підтвердження законності походження деревини та уникнення знеліснення і деградації лісів. Знати сутність національних та європейських інструментів підтвердження законності походження деревини та уникнення знеліснення і	10

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
	деградації лісів. Вміти контролювати рух деревини та продукції з неї задля підтвердження законності їх походження та уникнення знеліснення і деградації лісів.	
Лекція 9. FSC сертифікація ланцюга постачання як інструмент розвитку відповідального ринку деревини	Знати сутність FSC сертифікації як ринкового інструменту забезпечення відповідального лісогосподарювання. Розрізняти види FSC сертифікації та розуміти їхню сутність. Знати мету та сутність сертифікації ланцюга постачання лісопродукції в системі FSC. Знати мету, сферу застосування та зміст стандарту FSC-STD-40-004 «Сертифікація ланцюга постачання». Знати сферу застосування та зміст стандарту FSC-STD-40-005 «Вимоги до постачання FSC® контрольованої деревини». Знати можливості та вимоги щодо сертифікації проєктів у системі FSC сертифікації. Знати сферу застосування та зміст стандарту FSC-STD-50-001 «Вимоги щодо використання торгових знаків FSC® утримувачами сертифікатів». Вміти забезпечувати практичну реалізацію FSC стандартів ланцюга постачання та використання торгових знаків.	
Практична робота 9. Сертифікація ланцюга постачання: вимоги FSC	Знати вимоги FSC стандарту сертифікації ланцюга постачання та вміти організувати на підприємствах деревообробної галузі визначені ним управлінські процеси.	10
Лекція 10. PEFC сертифікація ланцюга постачання як інструмент розвитку відповідального ринку деревини	Знати сутність PEFC сертифікації як ринкового інструменту забезпечення відповідального лісогосподарювання. Розрізняти види PEFC сертифікації та розуміти їхню сутність. Знати сферу застосування та зміст PEFC стандарту для сертифікації ланцюга постачання (PEFC ST 2002:2020), включно з вимогами щодо сертифікації контрольованої деревини. Знати можливості та вимоги щодо сертифікації проєктів у системі PEFC сертифікації. Знати сферу застосування та зміст PEFC стандарту щодо використання торгових знаків (PEFC ST 2001:2020). Вміти забезпечувати практичну реалізацію PEFC стандартів ланцюга постачання та використання торгових знаків.	
Практична робота 10.	Знати сутність маркетингових стратегій.	8

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
Маркетингові стратегії деревообробних підприємств як основа їх конкурентоспроможності на ринку деревини	Знати класифікацію маркетингових стратегій та вміти їх формувати з урахуванням тенденцій розвитку ринку деревини. Вміти обґрунтовувати рішення щодо реалізації маркетингових стратегій як основи конкурентоспроможності деревообробних підприємств на ринку деревини.	
Самостійна робота 3. Цифровізація на ринку деревини в Україні та за кордоном: досвід та перспективи	Знати сутність та мету цифровізації на ринку деревини в Україні. Знати цифрові ринку деревини в Україні. Орієнтуватись у міжнародному досвіді цифровізації на ринку деревини.	10
Самостійна робота 4. Комплекс маркетингових засобів для просування продукції з деревини на ринку (на прикладі конкретного підприємства)	Знати сутність та класифікацію комплексів маркетингових засобів («4P», «5P» та ін.). Знати складові комплексів маркетингових засобів та вміти їх застосовувати на підприємствах деревообробної галузі для просування продукції з деревини на ринку.	10
Модульна контрольна робота 2		45
Разом за модулем 2		100
Навчальна робота	$(M1 + M2)/2 * 0,7 \leq 70$	
Екзамен	30	
Разом за курс	$(\text{Навчальна робота} + \text{екзамен}) \leq 100$	

8.2. Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка за національною системою (екзамени/заліки)
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

8.3. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання	Роботи, які здають із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається з дозволу лектора за наявності поважних причин.
Політика щодо академічної доброчесності	Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (зокрема, з використанням мобільних девайсів). Практичні та самостійні роботи повинні мати коректні текстові посилання на використану літературу, оформлені згідно з чинним ДСТУ. У випадку виявлення взаємного копіювання робіт студентами й відправлення їх на перевірку, такі роботи не підлягають

	оцінюванню та надалі повторно мають бути виконані студентами відповідно до нового індивідуального завдання.
Політика щодо відвідування	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (хвороба, міжнародне стажування тощо) навчання може відбуватись індивідуально (зокрема, в онлайн формі) за погодженням із адміністрацією.

9. Навчально-методичне забезпечення

1. Павліщук О. П. Електронний навчальний курс «Ринок деревини». URL: <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=5874>.
2. Павліщук О. П., Кравець П. В. Менеджмент лісових ресурсів: навч. посіб. Корсунь-Шевченківський : ФОП Гаврищенко В.М., 2015. 319 с.

10. Рекомендовані джерела інформації

1. Асоціація «Національна система лісової добровільної сертифікації». URL: <http://woodcertification.com.ua>.
2. Балабанова Л. В., Холод В. В., Балабанова І. В. Стратегічний маркетинг : підручник. Київ : Цент учбової літератури, 2021. 612 с.
3. Богомаз М. В., Лобченко Г. О. Регулювання ринку деревини (ланцюга постачання) та система його моніторингу в Україні : звіт. Київ : WWF-Україна, 2024. 45 с. URL: https://wwfeu.awsassets.panda.org/downloads/wwf-ukraine_regulation-of-the-wood-market_1_1_1_1.pdf
4. Державна служба статистики України. Статистична інформація. Лісове господарство. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. Держстат. Публікації. URL: <https://stat.gov.ua/uk/publications>
6. ДП «Лісогосподарський інноваційно-аналітичний центр». URL: <https://ukrforest.com/>
7. Маркетингові дослідження : навч. посіб. / Добрянська В. В., Івасенко О. А., Чижевська М. Б., Скрильник А. С. Полтава : ПолтНТУ, 2024. 218 с.
8. Мартишев П., Богонос М. Вплив біржової торгівлі на розвиток ринку деревини в Україні : звіт. Київ, 2023. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/05/Zvit_torgivlya-derevinoyu.pdf
9. Муравйов Ю. В., Максимець О. В. Управління аукціонною торгівлею деревиною: проблеми та перспективи ціноутворення. *Ефективність державного управління*. 2025. № 3(84/85). С. 77–83. <https://doi.org/10.36930/508411>
10. Павлов К. В., Лялюк А. М., Павлова О. М. Маркетинг: теорія і практика: підручник. Луцьк : СПД Галяк Жанна Володимирівна, друкарня «Волиньполіграф» 2022. 408 с.
11. Ринок деревини та лісоматеріалів України: як працює та що стримує розвиток? : звіт / Яворський П., Павицька Ю., Кухта П., Литвинов В. Київ, 2021. 170 с. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2021/12/KSE_Rinok_derevini_ta_lisomaterialiv.pdf
12. Українська універсальна біржа. URL : <https://www.uub.com.ua/>
13. Chain of Custody Certification. FSC-STD-40-004 V 3-1. URL: <https://connect.fsc.org/document-centre/documents/resource/302>.

14. Chain of Custody of Forest and Tree Based Products – Requirements. PEFC ST 2002:2020. URL: <https://cdn.pefc.org/pefc.org/media/2020-02/66954288-f67f-4297-9912-5a62fcc50ddf/23621b7b-3a5d-55c9-be4d-4e6a5f61c789.pdf>
15. Food and agriculture data. URL: <https://www.fao.org/faostat/en/#home>
16. Forest Stewardship Council. URL: <https://fsc.org/en>
17. Global Forest Resources Assessment 2025. FAO. 2025. URL: <https://openknowledge.fao.org/items/090d2fbb-32a6-412b-a3b8-1ce5c5905df2>
18. PEFC Trademarks Rules – Requirements. PEFC ST 2001:2020. URL: <https://cdn.pefc.org/pefc.org/media/2020-02/d1ad5a21-0267-4db4-a41b-07fd577ffdea/3abf07e8-b7f9-5f42-ba2a-9ca608ee415f.pdf>
19. Programme for the Endorsement of Forest Certification. URL: <https://www.pefc.org>
20. Regulation (EU) 2023/1115 of the European Parliament and of the Council of 31 May 2023 on the making available on the Union market and the export from the Union of certain commodities and products associated with deforestation and forest degradation and repealing Regulation (EU) № 995/2010. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/1115/2025-12-26/eng>
21. Regulation on Deforestation-free Products. EU rules to guarantee that the products EU citizens consume do not contribute to deforestation or forest degradation worldwide. URL: https://environment.ec.europa.eu/topics/forests/deforestation/regulation-deforestation-free-products_en
22. Requirements for Sourcing FSC® Controlled Wood. FSC-STD-40-005 V 3-1. URL: <https://connect.fsc.org/document-centre/documents/resource/373>.
23. Requirements for use of the FSC® trademarks by certificate holders. FSC-STD-50-001 V 2-1. URL: <https://connect.fsc.org/document-centre/documents/resource/225>.
24. Sustainable development goals. URL: <https://www.un.org/sustainable-development/sustainable-development-goals/>.
25. Ukraine 2024. Statement on the wood market review and prospects. 22 p. URL: <https://unece.org/sites/default/files/2024-10/Ukraine%20Statement%202024%20country%20market%20statement.pdf>
26. YC.Market. Пошук клієнтів, партнерів та аналіз ринку України. URL: <https://youcontrol.market/>
27. YouControl – онлайн-сервіс перевірки компаній. URL: <https://youcontrol.com.ua/>
28. Zeuthen J., Ludvigsen L. Global third-party certification and labelling. A guide to small and medium-sized companies in all industries. LETZ CERTI, 2021. 100 p.